

FINANSIJSKO IZVEŠTAVANJE I MODALITETI OPOREZIVANJA PREDUZETNIKA U REPUBLICI SRBIJI

Nemanja Gogić

Elektroprivreda Srbije

Beograd, Srbija

gogicn89@gmail.com

Apstrakt

Osnovna dva goruća problema poreskih organa jeste oporezivanje preduzetnika i vođenje poslovnih knjiga preduzetnika. Prema Zakonu o porezu Republike Srbije na dohodak građana preduzetnici mogu a ne moraju voditi poslovne knjige prostog i dvojnog knjigovodstva. U sistemu prostog knjigovodstva vođenje evidencije propisane su poslovne knjige prihoda i rashoda, poslovne knjige osnovnih sredstava, poslovne knjige sitnog inventara. U grupu vođenja poslovnih knjiga po sistemu dvojnog knjigovodstva spadaju bilans stanja, bilans uspeha itd. Oporezivanje preduzetnika prema sistemu prostog knjigovodstva vrši se na stvarni prihod. Kod paušalnog oporezivanja vlasnik ne mora da vodi poslovne knjige, ali je obavezan da prihode koje ostvaruje vodi preko poslovnog računa kod banke. Preduzetnik ne mora da vodi poslovne knjige, već samo knjigu prometa, ne sastavlja poreski bilans, ne sastavlja godišnji finansijski izveštaj, a porez na prihode od samostalne delatnosti plaća po rešenju poreskog organa koji ovaj donosi na početku godine. Cilj mog istraživanja predstavlja moje nastojanje da se ukažem na problem koji imaju naši preduzetnici u prikazivanju i uvid u stvarno ostvaren poslovni rezultat u jednom poslovnom ciklusu.

Ključne reči: finansijski izveštaj, prosto i dvojno knjigovodstvo, paušalno oporezivanje.

FINANCIAL REPORTING AND MODALITIES OF TAXATION IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Abstract

The basic and burning problem of tax authorities is the taxation of entrepreneurs and the keeping of business books, according to the Law on Income Tax of Citizens, entrepreneurs can conduct business books of simple and dual book keeping. According to the system of simple bookkeeping, keeping of records prescribes business books of income and expenditures, books of fixed assets, and small business books. Book keeping under the dual bookkeeping system includes the balance sheet, the income statement of itg. Taxation of entrepreneurs according to the system of simple bookkeeping is done on real income. In the case of lump-sum taxation, the owner does not keep a business book, but is obliged to keep the revenues that he receives through the business account with the bank. An entrepreneur does not keep a business book, but only a book of traffic, does not compile a tax balance, does not compile an annual financial report, and the tax on income from self-employment pays the decision of the tax authority that brings it at the beginning of the year. The goal of my research is my endeavor to point out the problem that our entrepreneurs have in presenting and insighting the actual business results achieved in one business cycle.

Keywords: financial report, simple and double bookkeeping, lump sum taxation.

JEL codes: C58, H20

UVOD

Preduzetnici od samog svog osnivanja sučeljavaju se sa nizom teških i mukotrpnih prepreka koje ih očekuju od administrativno – pravnih, vođenje poslovnih knjiga, asortimana proizvoda, plasiranjem proizvoda na tržište, nedostatak slobodnih novčanih sredstava, pronalaženje adekvatnih radnika i zapošljavanje istih. Fokus mog istraživanja jeste približavanje naučnoj i stručnoj javnosti veoma veliki problem koji se naši preduzetnici suočavaju a to je vođenje poslovnih knjiga i sastavljanje istih i neadekvatan uvid u stvarni rezultat svog poslovanja. U čitavoj Evropi pa i kod nas u Republici Srbiji ovaj oblik privređivanja predstavlja izuzetno žarište sive ekonomije. U Srbiji najveći problem svakako predstavlja nepostojanje obaveza vođenja dvojnog knjigovodstva i sastavljanje detaljnijih finansijskih izveštaja, pa samim tim nemamo adekvatan i detaljan uvid koliko ti preduzetnici ostvaruju prihod i koliki porez plaćaju. U našem sistemu pored vođenja dvojnog knjigovodstva, postoji i vođenje prostog knjigovodstva. Drugi veliki problem preduzetnika jeste što vođenje poslovnih knjiga predstavlja izuzetan trošak za preduzetnike. Iako preduzetnici za svoj poslovni neuspeh odgovaraju čitavom svojom imovinom u Srbiji imamo problem finansiranja istih, jer prosečan građanin u Srbiji od svoje imovine ima samo nasledenu porodičnu kuću ili jedan stan koji su mu opet ostavili roditelji. Velika cena usluge profesionalnih računovođa predstavlja veoma veliko opterećenje za finansiranje preduzetnika. Veoma veliki problem u sastavljanju ovog rada jeste taj što u našoj zemlji imate veoma veliki broj preduzetnika koji se osnuju i posle kraćeg vremenskog perioda se gase, pa tako nemamo pouzdane podatke koliko preduzetnika zaista posluje u Državi Srbiji. Prema nekim statističkim podacima iz 2016 broj preduzetnika koji su podneli finansijski izveštaj poreskoj upravi ide do 20000.

EFIKASNOST FINANSIJSKOG IZVEŠTAVANJA

Imamo u vidu potencijalnu efikasnost (delotvornost) finansijskog izveštavanja i, ostajući u terenu obveznika primene punih Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja (MSTI), odnosno Međunarodnih računovodstvenih standarda (MRS), puni set finansijskih izveštaja koji uključuje:

- Izveštaji o finansijskom položaju na kraju perioda
- Izveštaj o ukupnom rezultatu za tekući period
- Izveštaj o promenama na kapitalu za tekući period
- Napomene, koje sadrže pregled značajnih računovodstvenih politika i druga informaciona objašnjenja.
- Izveštaj o finansijskom položaju na početku najranijeg uporednog perioda kada entitet primenjuje računovodstvenu politiku retroaktivno ili vrši retroaktivno preuređenje stavki u svojim finansijskim izveštajima, ili kada vrši reklasifikovanje stavki u finansijski izveštaj.

Moćan finansijsko - izveštajni instrumentarijum s potencijalom i obavezom da pokrije sve što čini poslovno finansijski život ekonomskih i drugih aktera u zemlji. Moć tog instrumentarijuma postaje još veća ako je praćen kompetentnim, smislenim i objektivnim izveštajem o poslovanju, odnosno direktorskim izveštajem sa pogledom

i ocenama finansijskog položaja i performansi, opisom glavnih knjiga i neizvesnosti, razvojnim ciljevima i strategijama kompanije i srodnim ocenama i predviđanjima menadžmenta. [15] Direktiva EU, kao sastavni deo EU regulatorni okvir kome treba da se prilagodimo. [2.str.78] Imajući sve to u vidu u svetu naprednije upravljačke, administrativne i računovodstvene kulture, opšte prihvaćen je da dobro urešen sistem finansijskog izveštavanja odlučuje i uveliko donosi:

1. Neophodnom razvoju poverenja u finansijsko izveštavanje o stanju i performansama ekonomskih aktera i njihovih skupina do nivoa nacionalne ekonomije, kao jednog od najvažnijih delova ukupne sistema zemlje.

2. Svođenja na podnošljivu meru informacione asimetrije između internih korisnika (istovremeno i kreatora) finansijskih izveštaja u eksternih korisnika tih izveštaja.

3. Rastu sklonosti ka investiranju i štednji (ponuda kapitala i novca) i tako razvoju tržišta kapitala i novca.

4. Razvoju investicionih i drugih fondova i osiguranja kao vrlo važnih sektora.

5. Prilivu stranih direktnih i portfolio investicija

6. Ohrabljenu eksternog rasta uspešnih kompanija banaka itd. putem merdžera, aktivizacija.

7. Kreiranju pouzdanih informacionih podloga za koncipiranje makroekonomskih politika, planova i odluka države, kao i za društveno dogovaranje od značaja za socijalno održiv privredni rast i razvoj.

8. Informacionoj utemeljenosti regulatornih, kontrolnih i sankcijskih aktivnosti države i njenih institucija, centralne banke, komisije za hartije od vrednosti i sl. U područjima kao što su cene u javnom sektoru, očuvanje tržišne konkurencijem, transparentnije funkcionisanje tržišta kapitala i novca i privatizacije i stečaja, preuzimanje društva, suzbijanja sive ekonomije, korupcije i poslovno finansijskog kriminala.

Loše finansijsko izveštavanje može proizvesti samo kontra efekte, odnosno mesto navedenih pozitivnih doprinosa, imati, negativne posledice po sve što smo prethodno naveli. Problem kvaliteta izveštavanja svakako nije jednostavan i može se analizirati iz različitih perspektiva. Imajući u vidu ozbiljnost problema, potrebno je identifikovati način prevazilaženja krize poverenja (ili čini nam se neophodnim da barem načelno odgovorimo na nekoliko važna pitanja. Zašto je kvalitet izveštaja jako bitan i važan? I šta se podrazumeva pod kvalitetnim finansijskim izveštajem u koji su uzroci urušavanja finansijskog izveštavanja?

Mogli bi smo uopšteno reći da je važnost sistema nama proizvode koje se nudi, informaciono zavisnošću korisnika informacija.[1, str.244] U vezi sa tim, treba reći da je jedino sistem finansijskog izveštavanja obuhvatajući sve poslovne transakcije sa pojedincima i institucijama iz okruženja tj. pojedini sistem kvalitetne analize. Reč je o izuzetno vrednim finansijskim informacijama o sposobnosti stvaranja dobitka, novčanih tokova, finansijskoj poziciji, promenama na kapitalu, primenjenim računovodstvenim politikama, i drugim informacijama od značaja za razumevanje performansi preduzeća. Prethodne karakteristike računovodstvenih informacija učile su da informacija može doneti da finansijski izveštaj bude veliki. Iako je njegova upotrebna vrednost za interne upotrebe menadžmenta nesporna, na ovom mestu akcenat stavljamo na njegovu važnost za eksterne korisnike (prvenstveno investitore),

tržište kapitala i nacionalnu ekonomiju. [2, str.112-123] U tom kontekstu kvalitetan sistem finansijskog izveštavanja je u funkciji:

□ Obezbeđivanja adekvatnih informacija investitora o postojećim perspektivnim performansama preduzeća, što je sračunato na smanjenje informacione asimetrije i rizika, negativne selekcije i podsticajne efikasnosti alokacije kapitala.

□ Obezbeđenje višeg nivoa transparentnosti procesa i rizika na finansijskom tržištu, što je zbog smanjenja informacionog značenja za sigurnost učesnika na tržištu kapitala stabilnost finansijskog sistema i smanjenje rizika od finansijskih kriza.

□ Obezbeđenja jačanja poverenja u tržište kapitala, što ohrabruje domaća i strana ulaganja doprinosi razvoju tog tržišta, razvoju finansijskog i privatnog sektora u nacionalnoj ekonomiji u celini;

□ Obezbeđenje informacione podloge za regulatorna tela na tržištu kapitala u procesu vršenja svoje nadzorne funkcije.

□ Prvenstvenog delovanja u smislu odvracanja i sprečavanje finansijskih manipulatora koji su sa sobom donele ogromne ekonomske i društvene štete. [1, str.230-242]

Kvalitet pri tome nije lako definisati. Iako se to moć da na prvi pogled, finansijsko izveštavanje, nije egzaktan proces oslobađanja subjektivnosti. [1, str.234] Procena vrednosti imovine, obaveza, kapitala, prihoda i rashoda često zahtevaju subjektivna prosuđivanja, pri čemu mogu postojati legitimna objašnjenja za različita rešenja. Kapitalizacija pojedinih rashoda ili alternativno njima uključivanje u račun dobitka i gubitka, procena vrednosti nekretnine i opreme i sa tim povezani izbori veka trajanja i metodi otpisa, vrednovanje zaliha primenom nabavne cene, cene koštanja načinjene vrednosti, odlaganje ili ubrzavanje otpisa potraživanja. Formiranje ili ukidanje dugoročnih rezervisanja i njihova manje više konzervativna procena, različiti bilansni tretmani poslovnog i finansijskog lizinga itd. Su samo neki primeri mogućeg uticaja u okviru dozvoljenog prostora na premeštanja različita preduzeća između različitih obračunskih perioda, a samim tim, i na tekući i buduću profitabilnost i finansijsku poziciju preduzeća. Problem je još složeniji ako ovome dodamo i moguće manipulacije, sračunate primereno izobličavanje stvarnih performansi preduzeća putem precenjivanja imovine, skrivanja zaduženosti, priznavanje nerealizovanih prihoda, pogrešna kapitalizacija rashoda ne obelodanjivanja transakcija sa povezanim licima, nekonsolidovanja finansijskih izveštaja povezanih lica i sl. [3, str.363] U tom smislu iako kvalitet ima više dimenzija za investitore je možda najvažnije naglasiti da o kvalitetnom izveštavanju možemo govoriti ako ono obezbeđuje:

- Pošteno i potpuno predstavljanje performansi, finansijske pozicije i rizika kojima je preduzeće izloženo

- Relativne informacije za prognoze očekivanja dobitka novčanih tokova u narednom periodu. [7]

Negativne posledice nekvalitetnog izveštavanja su višestruke: trpe ih vlasnici (gubitak uloženog kapitala i očekivanih doprinosa u vidu dividendi i kapitalnih dobitaka), kreditori (gubitak uloženog kapitala i prenosa u vidu kamata), zaposleni (smanjenje plate i gubitak posla), država (gubitak poreskih prihoda), tržište kapitala (nestabilnost, nepoverenje, smanjenja aktivnost), nacionalna ekonomija (smanjenje investicija, rast nezaposlenosti i smanjenje društvenog proizvoda) i računovodstvena profesija (gubitak kredibiliteta). Ipak treba imati u vidu da su sve ovo posledice i da

im treba verovatno više i više da govorimo o uzrocima i da tragamo za rešenjima kako bismo ih uklonili. Na ovom mestu ističemo one koje su najvažnije:

1. Nepovoljno regulisano okruženje koje odlikuje preobimno, kompleksno i često menjajući u nelako promenjivi profesionalni standardi, inertan odnos države prema potrebi razvijanja kvalitetne regulative i utemeljenja nezavisnih nadzornih tela, sve do povremenog i pod uticajem političkih pritisaka. Aktivnog učešća države u kršenju regulative putem raznih uredbi kojima se na neprimeren i nedozvoljen način menjaju zakoni i nemoć regulatornog tela da putem različitih uputstva i mišljenja pokriju nedorečenost propisa.

2. Ex post, spora, po pravilu zakasnela zakonska reakcija na probleme nosioca odgovornosti za kvalitet finansijskog izveštavanja, jednako na nacionalnom i globalnom nivou što je takođe posledica nedovoljne brige o javnom interesu, budući da je dok traju finansijski usponi i dok investitori i druge interesne grupe ostvaruju korist niko ne dovodi u pitanje kvalitet finansijskog izveštavanja sa pucanjem spekulativnih balona štete su neizbežne često uromatične.

3. Nedovoljno kvalitetno korporativno upravljanje koje obuhvata složene odnose (i podelu moći za upravljanje i kontrolu) između menadžmenta preduzeća bord direktora i investitora, i čemu značajno doprinosi pasivnost borda direktora koji često nije sposoban da ispunji svoju osnovnu ulogu obezbeđivanja kvalitetnog upravljanja bilo zbog svoje nekompetentnosti i proizilazećeg nerazumevanja poslovno - finansijskih transakcija, bilo zbog nedostatka nezavisnosti, što je posledica činjenice da u praksi često generalnog direktora bira plaća i kontroliše bord direktora, umesto obrnuto.

4. Površnost vršenja revizije, što je posledica činjenice da revizora plaća kompanija čije izvršenje revizora, a koji mora da radi u interesu javnosti, ali i posledica gubljenja kredibiliteta revizije, kada je sve manji broj preduzeća spreman da dobro plati za kvalitet, tako da se trka za prihodima revizijskih kuća pomera sa kvalitet na broj izvršenih revizija.

5. Nemoralno visoke kompenzacije (često se vezuju za performanse iskazane u finansijskom izveštaju), koje su se oteli kontroli i koje su izraz nedostatka korporativne kulture i pohlepe ali i jedne pogrešno stvorene klime da se menadžeri nezavisno dali im je novac potreban ili ne, takmiče međusobno po visine kompetencije, prepoznavajući u njima simbol uspeha. [1, strana 246].

Nosioci odgovornosti za kvalitet finansijskog izveštavanja nalazi se pred velikim izazovima. [3, str.364] Na globalnom nivou to su međunarodne organizacije i tela. Međunarodna organizacija i komisija za hartije od vrednosti (IOSCO), Međunarodna federacija računovođa (IFAC), I odbor za međunarodne računovodstvene standarde (IASB) a na nacionalnom nivou to su država, nacionalna regulatorna tela, profesionalne organizacije i nezavisna javna nadzorna tela, dok na nivou preduzeća odgovornost leži na menadžmentu, komisija za reviziju i profesionalne računovođe. Pre iznošenja kritika treba imati u vidu savršeno finansijsko izveštavanje ne postoji i da zbog kompleksnosti poslovne prakse, verovatno nikad neće ni biti [4, str.230]. Nemoguće je razviti pravila jednako uspešna promenjiva u svim mogućim situacijama. Otuda i postojanje iznudenog prava opcije između različitih računovodstvenih rešenja. Da situacija bude još složenija valja reći da i postojanje kvalitetne računovodstvene regulative nije uvek dovoljno. Poštovanje zakonske i

profesionalne regulative nije dovoljna garancija obezbeđenja kvaliteta finansijskog izveštavanja. Kod preduzetnika vođenje poslovnih knjiga preduzetniku koji sam obavlja samostalnu delatnost može da izaziva velike troškove u odnosu na prihode koje obavljanjem te delatnosti ostvaruje tako da mu mali prihod ostaje za njegovu ličnu potrošnju. To je jedan od razloga zašto je Zakon o porezu na dohodak građana data mogućnost preduzetnicima da porez od obavljanja samostalne delatnosti plaćaju u paušalnom iznosu. Paušalno oporezivanje priznaje se poreskim obveznicima koji ostvaruju mali prihod iz tog se ne mogu pokrivati i troškovi vođenja poslovnih knjiga. Paušalni prihod određuje se prema oceni prihoda koji se može ostvariti od te delatnosti, a poreski obveznik se ne obavezuje da će voditi poslovne knjige i dokazivati visinu ostvarenog neto prihoda. Najčešće je u pitanju preduzetnici koji obavljaju zanatske delatnosti, a pri tome imaju savremenu opremu za obavljanje te delatnosti, pa se prihod od delatnosti a pri tome nemaju savremenu opremu za obavljanje te delatnosti te se prihodi od delatnosti svode na prihode manje od 2 miliona dinara godišnje (popravka obuće, popravka kućnih aparata, frizerske i berberske usluge, i druge delatnosti) u kojima usluge obavlja samo vlasnik[4, str.233]. U Republici Srbiji prema Republičkoj statističkoj analizi, broj preduzetnika koji se bavi delatnošću proizvodnjom tekstila, odevnih predmeta, kože i predmeta od kože je ukupno 5795 u 2015 godini, a ukupan broj zaposlenih u toj oblasti je 9726, dok je u 2016 godini je taj broj značajno opao na 6063, dok se broj zaposlenih povećao na 10360. Kod paušalnog oporezivanja vlasnik ne vodi poslovne knjige, ali je obavezan da prihode koje ostvaruje vodi preko poslovnog računa kod banke, nezavisno da li je uplata lica koji su prodati proizvodi ili izvršene usluge izvršena neposlovni račun, ili je naplata izvršena u gotovom novcu. Preduzetnik ne vodi poslovne knjige, već samo knjigu o ostvarenom prometu, ne sastavlja poreski bilans, ne sastavlja finansijski izveštaj, a porez na prihode od samostalne delatnosti plaća po rešenju poreskog organa koji ovaj donosi na početku svake godine, na osnovu prijave preduzetnika o prihodu koji treba da ostvari. Preduzetnik kome je utvrđeno pravo na paušalno oporezivanje, ovaj način oporezivanja koristi dok se ne utvrdi da su prestali razlozi za paušalno oporezivanje, odnosno da izmenjeni uložni isključuju pravo na paušalno oporezivanje[4, str.234]. Zakon koji propisuje u kojim se preduzetnicima ne može odobriti socijalno oporezivanje, već su dužni da vode poslovne knjige. Tako je odredbom člana 40 Zakona o porezu na dohodak građana propisano da se pravo na paušalno oporezivanje ne može priznati preduzetniku:

1. Osnivanju orthačke radnje;
2. Koji obavljaju delatnost iz oblasti: trgovine na veliko, trgovine na malo, održavanje i popravka motornih vozila, hotela i restorana, finansijskog oporezivanja i aktivnošću u vezi sa nekretninama;
3. U čiju delatnost ulažu druga lica;
4. Čiji je ukupan promet u godini koja prihodi za godinu koju se utvrđuje porez, odnosno čiji je platni promet kada počinje obavljanje delatnosti veći od šest miliona dinara;
5. Koji je obveznik poreza na dodatu vrednost, odnosno koji se opredeli za plaćanje poreza na dodatu vrednost u skladu sa zakonom koji se uređuje porez na dodatu vrednost. [5]

Zakon o porezu na dohodak građana u članu 40 stav 1 paušalni prihod se utvrđuje u skladu sa sledećim kriterijumima i elementima:

- Prosečna mesečna zarada po zaposlenom u Republici, opštini, gradu, okrugu, ostvarene u godini koji prethodi za koju se utvrđuje paušalni prihod.
- Adresa na kojoj se nalazi preduzetnik.
- Opremljenost radnje
- Broj zaposlenih radnika i angažovanih članova porodice
- Tržišni uslovi zemlje u kojima se delatnost obavlja
- Površina lokala
- Starost obveznika i njegova radna sposobnost.
- Visina prihoda obveznika
- Ostale okolnosti koje utiču na stvaranje dobiti

Radi utvrđivanja paušalnog prihoda, kao osnovu poreza na prihode od samostalne delatnosti, preduzetnici će se razvrstavati po kriterijumima profitabilnosti, obima prometa, i to u sedam grupa:

1. U prvu grupu spadaju: nosači, čistači obuće, sakupljači lekovitog bilja, šumskih plodova, i sl. Pečenih i kuvanih i na drugi način pripremljeni poljoprivredni i drugi proizvodi na ulici ili drugim slobodnim prostorijama u sportskim, bioskopskim i drugim dvoranama i prostorijama

2. Drugu grupu čine: frizeri za muškarce, časovničari, optičari, fotokopirske radnje, obučari, krojači, prerađivačkih sekundarnih sirovina, uzgajivači cveća.

3. Treću grupu čine: automehaničari, autolimari, autoelektričari, vulkanizeri i sl. frizeri ženski, moleri, tapetari.

4. Četvrtu grupu čine: zlatari, kamenoresci, poslastičari, metalostrugari, pekari, proizvođači testenina, stolari.

5. Petu grupu čine: lekari, stomatolozi, apotekari, veterinari, profesori, fizioterapeuti.

6. Šestu grupu čine advokati

7. Sedmu grupu čine: auto prevoznici, taksisti, šlep službe. [14]

Preduzetnik čiji je zahtev za paušalno oporezivanje usvojen i doneto rešenje o paušalnom oporezivanju, porez na prihod od samostalne delatnosti, kao i doprinose za obavezno socijalno osiguranje plaća po rešenju poreskog organa[5.str10]. Ne vodi poslovne knjige po neto sistemu prostog niti po sistemu dvojnog knjigovodstva. Preduzetnik koji se paušalno oporezuje dužan je da vodi samo knjigu otvorenog prometa, paušalno oporezivanje obveznika KPO, koji propisan pravilnikom o poslovnim knjigama u iskazivanju poslovnog rezultata po sistemu prostog knjigovodstva[9,str.81]. Polazna osnovica za utvrđivanje visine paušalnog prihoda, umanjuje se ili povećava i to u skladu sa:

1) Mesto na kome se radnja nalazi – od minus 20% do plus 50% i to:

- Gradsko, odnosno opštinsko područje:
 - Ekstra i prva zona – plus 50 %
 - Bez obzira na zone (povoljna lokacija, tržni centar, blizina javnih ustanova-bolnica, škola, pijaca i sl.)- do 50 %
 - Druga zona – do plus 30 %
 - Treća zona – do plus 10 %
- Seosko područje:

- Centar sela (blizina crkve, škole, mesne zajednice) – bez umanjnja i uvećanja.
- Uža zona – do minus 10%
- Šira zona – do minus 20%

Razvrstavanje u zone vrši se u skladu sa odlukom lokalne samouprave o utvrđivanju zona za plaćanje poreza na imovinu[5,str.12]. U slučaju kada odlukom lokalne samouprave nisu određene zone, kao i seosko područje, razvrstavanje vrši nadležni poreski organ. Trgovinska delatnost izvan poslovnih prostorija (na tezgama i sličnim objektima koje se koriste na pijacama, ulicama, trgovima i drugim javnim površinama) – do minus 40%. Brisana, Broj zaposlenih radnika – plus 5% po jednom zaposlenom radniku, s tim da uvećanje ne može biti manje od 5% prosečne mesečne zarade. Tržišni uslovi u kojima se delatnost obavlja do minus 50% do plus 100%. Prema Republičkom zavodu za statistiku Republike Srbije u 2015 godini bio je 232765 sa prometom do 1040226 miliona dinara., dok je u 2016 godini 243 590 preduzetnika sa ostvarenim prometom 1116068 miliona dinara. Posmatrano po sektorima na nivou Republike Srbije, najveće učešće u ukupnom broju preduzetnika u 2015 godini imale su: trgovina na malo i veliko, popravka motornih vozila i motocikala (26,8%), prerađivačka industrija (15,00%), Saobraćaj i skladištenje (12,0%), Stručne naučne, inovacione i tehnološke delatnosti (12,0%), usluge smeštaja i ishrane (8,8%), ostale uslužne delatnosti (8,1%). Preduzetnici u Republici Srbiji u 2015 godini zaposlili su 23359 radnika od toga, trgovina na malo i veliko; popravka motornih vozila i motocikla (35,7%), prerađivačka industrija (24,2%), usluge smeštaja i hrane (13,0%), Stručne, naučne, inovacione i tehničke delatnosti (6,0%), ostale stručne delatnosti (5,6%)[8,str 2]. Najveće učešće na nivou Republike Srbije u ostvarenom prometu imali su preduzetnici iz Trgovine na veliko i malo; popravka motornih vozila i motocikala (49,6%), Prerađivačka industrija (18,9%), usluga smeštaja i hrane (6,8%), Građevinarstvo (5,6%), Stručne, naučne, inovacione i tehničke delatnosti (5,3%), ostale stručne delatnosti (4,1%). U 2016.godini broj preduzetnika 243590, a najveće učešće u ukupnom broju preduzetnika imale su: Trgovina na veliko i malo; popravka motornih vozila i motocikla (25,9%), Prerađivačka industrija (15,0%), Stručne, naučne inovacione i tehničke delatnosti (12,3%), Saobraćaj i skladištenje (11,8%), usluge smeštaja i ishrane (8,8%), Ostale uslužne delatnosti (8,1%). Ukupan broj zaposlenih kod preduzetnika 247775 radnika. Učešće u ukupnom broju zaposlenih kod preduzetnika imaju: Trgovina na veliko i malo; popravka motornih vozila i motocikla (34,7%), prerađivačka industrija (24,4%), Usluge smeštaja i ishrane (13,1%), Stručne, naučne, inovacione i tehničke delatnosti (6,2%), ostale uslužne delatnosti (5,6%). [8,str.3] U ostvarenom prometu imamo preduzetnika; trgovina na veliko i malo; popravka motornih vozila (48,5%), Prerađivačka industrija (19,2%), Usluge smeštaja i ishrane (6,9%), Građevinarstvo (5,5%),Stručne, naučne, inovacione i tehničke delatnosti (4,2%)[8,str.3].

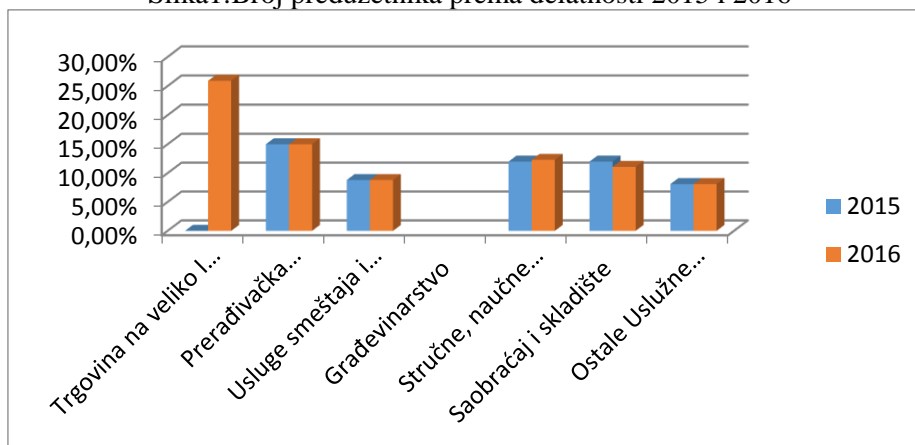
Tabela1: Broj preduzetnika i učešće u ukupnom broju preduzetnika

	2015	2016
Trgovina na veliko I malo	26,08%	25,90%
Prerađivačka industrija	15,00%	15,00%

Usluge smeštaja i ishrane	8,80%	8,80%
Građevinarstvo	-	-
Stručne, naučne inovacione i tehničke delatnosti	12,00%	12,30%
Saobraćaj i skladište	12,00%	11,08%
Ostale Uslužne delatnosti	8,10%	8,10%

Izvor : Gavrilović D. Podlig Buklica D. Vulović M. Čosić J. Ružić N. Popović D.(2017)“ *Preduzetnici u Republici Srbiji 2016 godini*“ Republika Srbija, Republički zavod za statistiku, Radni dokument str.3

Slika1: Broj preduzetnika prema delatnosti 2015 i 2016

Izvor: Gavrilović D. Podlig Buklica D. Vulović M. Čosić J. Ružić N. Popović D.(2017)“ *Preduzetnici u Republici Srbiji 2016 godini*“ Republika Srbija, Republički zavod za statistiku, Radni dokument strana 4.

FINANSIJSKI IZVEŠTAJ PREDUZETNIKA

Preduzetnici, kao i poljoprivrednici koji su se izjasnili da porez na prihode od poljoprivrede i šumarstva plaćaju na stvarni prihod, dužni su da vode poslovne knjige po sistemu prostog ili dvojnog knjigovodstva. Preduzetnici koji vode knjige po sistemu prostog knjigovodstva nisu dužni da podnose izveštaje Narodnoj Banci Srbije. Izveštaj se donosi najkasnije do isteka dva kalendarska meseca tekuće godine, odnosno 28 februar [6, str.157]. Dakle preduzetnici koji vode knjige po sistemu dvojnog knjigovodstva, u vezi sa sastavljanjem poreskih izveštaja, primenjuju unapred navedene propise koje im nalaže Zakon o porezu na dohodak građana. Preduzetnici koji vode dvojno knjigovodstvo Poresku prijavu, na obrascu PPDG – 1 i konačan obračun akciza, uz koji prilažu bilans uspeha i bilans stanja, dostavljaju do 31 marta nadležnom poreskom organu prema mestu poreskog obveznika. Nakon proknjiženih svih poslovnih promena, treba sabrati sve kolone poslovne knjige prihoda i rashoda. Preduzetnik koji je u sistemu PDV proverava dali su isključeni obračunati iznosi PDV iz prihoda i dali su iznosi proknjiženi, i kao da li je ukalkulisana razlika u ceni umanjena za iznos razlike u ceni koja je sadržana u

prodanim proizvodima. [7, str. 458]. Na osnovu podataka iz poslovne knjige (PK – 1) finansijski rezultat se utvrđuje na sledeći način:

Tabela1: Utvrđivanje finansijskog rezultata

Red broj	Opis	Iznos	Kol. Pk-1
	Ostvareni prihodi		
1	Prihod od delatnosti u koji je uključen PDV	254.893,45	4a
2	PDV obračunat na prodatu robu	123.896,00	4a
3	Ostvareni prihod (red.br.1-2)	130.997,45	8
	Rashodi		
4	Nabavna vrednost robe	3.100,00	12
5	Nabavna vrednost robe na zalihama	3.210,00	12
6	Nabavna vrednost prodate robe	4.569,00	12
7	Troškovi zarada, naknada i ostali lični rashodi	5.639,00	17
8	Troškovi proizvodnih usluga amortizacija i nematerijalnih troškova	5.896,00	18
9	Finansijski i ostali rashodi	-	19
10	Ukupni rashodi (4-9)	22.414,00	20
11	Dobit (3-10)	108.583,45	
12	Gubitak (10 - 3)	-	

Izvor: Savić M. Šofranac Š. Bungin D.(2006), Preduzetnik, priručnik o poslovanju poslovnih knjiga preduzetnika“, Savez računovođa i revizora Srbije, strana 272.

Poslovni prihodi koji su iskazani u kolonama od 4 do 8 Poslovne knjige (PK -1) na kraju godine u zbiru ne sadrže PDV. PDV se obračunava primenom preračunate stope i dobijen iznos prenosi u kolonu devet navedenog obrasca. Na kraju godine treba proveriti dali je PDV isključen iz prometa na sledeći način:

Tabela 2: Isključivanje PDV iz prometa

Broj kolone knjige PK - 1	Opis	Ostvaren Prihod	PDV		Ostvaren prihod bez PDV (3-5)
		Ostvaren promet sa PDV	Preračunata Stopa	Iznos	
1	2	3	4	5	6
A. Prihodi od prodatih dobara i usluga					
4a	Prodaja dobara sa PDV po	254.893.45	22,301	123896,00	130997,45

	stopi od 18%				
4b	Prodaja dobara sa PDV po stopi od 8 %	-	9,911	-	-
5	Prodaja dobara bez PDV	-		-	-
6a	Prihodi od usluga sa PDV 18%	-		-	-
6b	Prihodi od usluga bez PDV	-		-	-
7	Ostali prihodi	-		-	-
8	Svega prihodi	254893,45		130997,45	130997,45

Izvor: Savić M. Šofranac Š. Bungin D.(2006), Preduzetnik, priručnik o poslovanju poslovnih knjiga preduzetnika“, Savez računovođa i revizora Srbije, strana 274.

U koloni 9 Poslovne knjige PK -1 treba da da podatak o iznosu prihoda bez PDV. Navedeni iznos se unosi u obrazac bilansa uspeha pod rednim brojem 1.U koloni 9 Poslovne knjige PK-1 je obračunat iznos PDV na iznos ostvarenog prometa dobara i usluga[6,str.274].

GODIŠNJI POREZ NA DOHODAK OD SAMOSTALNE DELATNOSTI

Poreski obveznik koji vodi poslovne knjige po sistemu prostog ili dvojnog knjigovodstva, za utvrđivanje osnovice poreza na dohodak građana na prihode od samostalne delatnosti, sastavlja se poreski bilans na obrascu PB – 2. Poreski bilans obveznika poreza na dohodak građana na prihode od samostalne delatnosti. U obrascu PB -2 u delu III- Usklađivanje rashoda izvršene su izmene po sledećim brojevima. Red broj 17 - primanja zaposlenog. Primanja zaposlenog koja se, u smislu zakona koji se uređuje oporezivanje dohotka građana, smatraju zaradom, uključujući i primanja na koja se do odnosa propisani zakonom o porezu na dobit pravnih lica, ne plaća porez na zarade, priznaju se kao rashod u poreskom bilansu, poreskog perioda u kome su ispaćena, odnosno realizovana [10,str.218]. Pod ovim rednim brojem iskazuju se podaci koji se odnose na izdatke koje se u smislu zakona kojim se uređuje porez na dohodak građana smatraju zaradom (jubilarna nagrada, solidarna pomoć i dr.), koji su obračunati, a nisu ispaćeni u poreskom periodu. I nakon izmena zakona ostalo je

pravilo da se troškovi samih zarada, odnosno plata zaposlenih kod preduzetnika, priznaju u iznosu obračunatom na teret poslovnih rashoda, to, znači ako, npr. Plata zaposlenih za decembar mesec 2016 godine, nije isplaćena u 2016, ali je obračunata, iznos po osnovu obračunate a neisplaćene plate zaposlenih se priznaje kao rashod u poreskom bilansu za 2016 godinu, bez obzira na to što plata nije isplaćena u 2016 godini [10, str 226]. Propisano je da rashodi obveznika (kao poslodavca) po osnovu izdataka za zaposlene koji se, u smislu propisa koji uređuju oporezivanje dohotka građana, smatraju zaradom, uključujući i primanja na koja se ne plaća porez na zarade do iznosa propisanog tim što pre znaju u poreskom periodu u kojem su isplaćeni. Po mišljenju stručne javnosti, to se odnosi na sledeće prihode zaposlenih:

1. Naknade troškova prevoza za odlazak i dolazak sa rada,
2. Dnevnice za službeno putovanje u zemlji odnosno dnevnice za službeno putovanje u inostranstvo,
3. Naknade troškova smeštaja na službenom putovanju, prema uloženom računu.
4. Naknade prevoza na službenom putovanju prema priloženim računima prevoznika u javnom saobraćaju, a kada je odobreno korišćenje sopstvenog automobila za službeno putovanje ili u druge službene svrhe, za naknadu za korišćenje sopstvenog automobila.
5. Solidarne pomoći za slučaj bolesti, zdravstvene rehabilitacije ili invaliditeta zaposlenih ili članova njegove porodice.
6. Poklona deci zaposlenih, starosti do 15 godina, povodom Nove godine i Božića.
7. Jubilarne nagrade zaposlenima, u skladu sa zakonom koji uređuje rad.

Red broj 23. Izdaci za zdravstvene, obrazovne, naučne, humanitarne i sportske namene, zaštitu životne sredine, davanja učinjena ustanovama, odnosno pružanja usluga socijalne zaštite, kao i za humanitarnu pomoć za otklanjanje posledica u slučaju vanredne situacije, koji su učinjeni Republici, autonomnoj pokrajini, jedinici lokalne samouprave, priznaju se kao rashodi u iznosu najviše od 5 % ukupnog prihoda. Ukoliko su rashodi viši od poreski priznatog iznosa, razlika se unosi pod ovim rednim brojem. Na primer izdaci za zdravstvene namene priznaju se kao rashod u poreskom bilansu samo ako su izvršeni zdravstvenoj ustanovi ili izdaci za obrazovne namene priznaju se kao rashod samo ako su izvršeni u obrazovnoj ustanovi. U svim slučajevima, uslov za priznavanje rashoda je da se ove ustanove dobijena sredstva koriste isključivo za obavljanje registrovane delatnosti. Međutim, u slučaju davanja humanitarne pomoći odnosno otklanjanja posledica nastalih u slučaju vanredne situacije, ne mora da bude ispunjen uslov da se daje licima registrovanim za te namene, već će se priznati a ako se daje Republici, autonomnoj pokrajini, odnosno jedinici lokalne samouprave. Na primer; preduzetnik je ostvario ukupan prihod za 2016 godinu u iznosu od 10000000 dinara. Krajem 2016, preko registrovane humanitarne organizacije dao je na ime humanitarne pomoći novac u iznosu od 600000 dinara. Vrednost izdatka za humanitarne namene je 600000 dinara, što je za 100000 dinara više od poreski priznatog rashoda koji iznosi 500000 (5% od 100000). Iznos 100000 dinara preduzetnik unosi u red.br. 23 i uvećava oporezivu dobit u poreskom bilansu za 2016 godinu. Red broj 28 – Rashod po osnovu ispravke vrednosti pojedinih potraživanja ako od roka za njihovu naplatu nije prošlo najmanje 60 dana,

kao i otpis vrednosti pojedinačnih potraživanja izvršen bez prethodno ispunjenog uslova. Na teret rashoda priznaje se otpis vrednosti pojedinačnih potraživanja koji su u skladu sa propisima o računovodstvu u MRS, odnosno MSFI I MSFI za MSP iskazuje se prihod, osim potraživanja od lica kojima se istovremeno duguje iznos obaveze prema tom licu, pod uslovom da se nesumnjivo dokaže da su ta potraživanja prethodno bila uključena u prihode obveznika, da su ta potraživanja u knjigama poreskog obveznika otpisana kao nenaplativa, poreski obveznik pruži dokaze da su potraživanja utužena, odnosno da je pokrenut izvršni postupak radi naplate potraživanja prijavljena u likvidacionom ili stečajnom postupku nad dužnikom. Rad broj 29 – rashod po osnovu ispravke vrednosti pojedinih potraživanja, koji je iskorišćen u poreskom periodu, na teret rashoda priznaju se izvršena dugoročna rezervisanja za obnavljanje prirodnih bogatstava, troškove u garantnom roku, zadržane kaucije i depozite, kao i druga obavezna dugoročna rezervisanja u skladu sa zakonom. Zakon nije ograničen iznos ovih rezervisanja za poreske svrhe, što znači da se priznaje iznos priznat u bilansu uspeha u skladu sa računovodstvenom politikom. U IV delu usklađivanje prihoda, red broj 38. Sva otpisana, ispravljena i druga potraživanja koja su bila priznata kao rashod u poreskom bilansu, a na osnovu kojih se, usled povlačenja tužbe, podloga za izvršenje ili prijava potraživanja u poreskom periodu uvećavaju oporezivi poreski prihodi, ukoliko isti nisu iskazani u poslovnim knjigama obveznika. Prema tome na ovom rednom broju se korekcije unose u dva slučaja: preduzetnik je u nekom od prethodnih poreskih perioda izvršio ispravku vrednosti potraživanja, koja je bila priznata kao rashod u poreskom bilansu tog perioda, a u tekućem poreskom periodu izvršio je direktan otpis tog potraživanja, preduzetnik je u nekom od prethodnih poreskih perioda izvršio ispravku vrednosti potraživanja, koja je bila priznata kao rashod u poreskom bilansu tog perioda, a u tekućem poreskom periodu izvršio je naplatu tog potraživanja, koju nije iskazao u poslovnim prihodima.

ZAKLJUČAK

Prihodi od samostalne delatnosti smatra se prihod ostvaren od privrednih delatnosti, uključujući i delatnost poljoprivrede i šumarstva, pružanjem profesionalnih i drugih delatnosti, ukoliko se taj prihod ne plaća po drugom osnovu već se sa njim plaća porez. Prihodom od samostalne delatnosti smatra se prihod ostvaren trajnim ili privremenim iskorišćavanjem zemljišta u nepoljoprivredne svrhe (vađenje peska i šljunka, proizvodnja kreča, cigle, crepa i ćumura). Oporezivi prihod od samostalne delatnosti je oporeziva dobit a za preduzetnike paušalni utvrđen prihod. Oporezivana dobit utvrđuje se poreskim bilansom usklađivanjem dobiti iskazane u bilansu uspeha, sačinjen u skladu sa računovodstvenim propisima, ako preduzetnik vodi dvojno knjigovodstvo, ako preduzetnik vodi prosto knjigovodstvo na način na koji je propisan zakonom o porezu građana. Preduzetnik koji nije u stanju da vodi poslovne knjige, osim poslovne knjige o ostvarenom prometu ili kome njihovo vođenje otežava obavljanje delatnosti, ima po zakonu pravo da podnese zahtev da porez na prihode od samostalne delatnosti plaća na paušalno utvrđen prihod. Paušalno oporezivanje ne može priznati preduzetniku koji obavlja delatnost iz računovodstvenih, knjigovodstvenih i revizorskih poslova, poslova poreskog savetnika, reklamiranja,

trgovina na veliko i malo, hotela i restorana, finansijskog posredovanja preduzetnici čiji iznos prometa veći od 6 miliona dinara. Preduzetniku koji trgovinsku i ugostiteljsku delatnost obavlja u kiosku, prikolici, i sličnom objektu može, na njegov zahtev odobriti da porez plaća na paušalno utvrđen prihod. Zahtev za paušalno oporezivanje može se doneti nadležnom poreskom organu do 30 novembra tekuće godine za narednu godinu, odnosno u roku od 15 dana od dana upisa u registar nadležnih organa, odnosno od 15 dana od dana prijema akta nadležnog poreskog organa kojima se utvrđuje porez na dodatnu vrednost. Preduzetnik kome je utvrđeno pravo na paušalno oporezivanje, na ovaj način oporezivanja koristi dok se ne utvrdi da su preostali razlozi za paušalno oporezivanje, odnosno da izmenjeni uslovi isključuju pravo na paušalno oporezivanje. Preduzetnik kome prestaje pravo na paušalno oporezivanje, dužan je da vodi poslovne knjige najkasnije od dana kada postane obveznik poreza na dodatnu vrednost. Preduzetnici koji vode poslovne knjige po sistemu dvojnog ili prostog knjigovodstva sastavljaju godišnji poreski bilans. Po mom skromnom mišljenju u Republici Srbiji za paušalno oporezivanje prijavljuju se samo stare zanatske radnje koje zbog uticaja tehničkog i informatičkog odlaze u zaborav, i da će se ta zanatske radnje čuvati kao tradicionalna delatnost.

BIBLIOGRAFIJA

1. Malinić D.(2015), „Etička dimenzija kvaliteta finansijskog izveštavanja“, *Ekonomika preduzeća*, Originalni naučni rad (4/17). Strana 230- 242.
2. Nikodijević M.(2013)“Obaveza sastavljanja konsolidovanih finansijskih izveštaja“ *Ekonomski izazovi* broj 4. Strana 112-123
3. *Internacional Accounting Standard I Presentation of financial Statement*, with amendment issued up 31 December 2010, iasc Fundatin, London 2011, PAR 10.
4. Stickney C. Brown P. Wahlen J.(2007) „ *Financial reporting, Financial Statement Analisisand Valution – A strategic perspective*, Thomson, Mason, stana 363-364.
5. Stefanović N.(2011) „ *Finansijsko – izveštajna odgovornost u kontekstu EU, međunarodnog i novog regulatornog okvira“*, *Ekonomika preduzeća*, Originalni naučni rad, primljen 9.9. 2011. Strana 229-235
6. *Zakon o porezu na dohodak građana (2017)*, Službeni glasnik, preuzeto sa internet sajta:
7. <https://uzmiračun.rs/propisi/Zakonoporezugađana./Pdf>
8. Savić M. Šofranac Š, Bungin D.(2006) “ *Preduzetnik, priručnik o poslovanju i vođenju poslovnih knjiga preduzetniku“*, Savez računovođa i revizora Srbije, strana 156-289
9. Petrović Ž. Stanišić N. Vićentijević K.(2015)“ *Kontni okvir- priručnik za pripremu kontnog okvira, klase od 0-9“*, *Informaciono poslovni centar*, Beograd, strana 456-587.
10. Gavrilović D. Podlig Buklica D. Vulović M. Čosić J. Ružić N. Popović D.(2017)“ *Preduzetnici u Republici Srbiji 2016 godini“* Republika Srbija, Republički zavod za statistiku, Radni dokument, preuzet sa internet sajta:
11. <http://pod2.stat.gov.rs/Objavljene publikacije/G2017/pdf/G201710100pdf>.
Republički zavod za statistiku radni dokumet pristupljeno 26.05.2018.
12. Rajlović M.“ *Paušalno oporezivanje ili vođenje poslovne knjige preduzetnika“*, *Priručnik za računovodstvo i finansije, Računovodstvena Praksa* br.18 str. 70-83

13. Burić M. Dr Pavlović M. (2018) “Utvrdivanje osnovice poreza na neto prihod i osnovice socijalnih doprinosa preduzetnika na Obrascu PB2 za 2017 godinu“, privredni savetnik , Časopis za računovodstvo i poslovne finansije: 3 i 4 strana 217-228
14. <https://uzmiračun.rs/propisi/Zakonoporezugađana./Pdf>. Zakon o porezu na dohodak građana 2017 Službeni glasnik.
15. International Accounting Standard I Presentation of financial Statement, with amendment issued up 31 December 2010, iasc Fundatin, London 2011, PAR 10.

RESUME

The main goal of my research on this subject is that I point to a wider scientific and professional issue to a burning problem in the state of Serbia and that is keeping business books with entrepreneurs and their taxation. Entrepreneurs, as we know about their failure, are all right with their property, an entrepreneur in Serbia owns a home that he inherited from his parents from his private property, so it is necessary for the establishment of entrepreneurship to find their capital with commercial banks. Keeping business books for our entrepreneurs is an extraordinary expense, because the prices of bookkeeping services are very high. The quality of these financial statements is very scarce as regulations and rules change every three months and the incompetence of bookkeepers who keep books. Concealment of business-related data and revenue is another in a series of problems that our tax authorities have. Paying the salary to the worker, where the entrepreneur falls through the account minimum, and the rest of the money is in the hands of the worker. Lump-sum taxation includes craft shops that due to technological informatics have failed to maintain on the market. These are skirts shop, male female hairdresser auto mechanics, car body mechanics, etc.